Lausunto Eduskunnan maa- metsätalousvaliokunnalle 3.5.2018

Viite	*Lausuntopyyntö liittyen asiaan: VNS 1/2018 vp Valtioneuvoston selonteko julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2019—2022.*
Lausunnon antaja	*Luonnonvarakeskus (Luke)/Professori Jyrki Niemi*

Tausta

Valtioneuvoston julkisen talouden suunnitelma vuosille 2019—2022 kokoaa yhteen julkista taloutta koskevan päätöksenteon. Julkisen talouden suunnitelma sisältää valtiontaloutta, kuntataloutta, maakuntataloutta, lakisääteisiä työeläkelaitoksia ja muita sosiaaliturvarahastoja koskevat osat. Suunnitelmassaan valtioneuvosto tarkastelee julkista taloutta kokonaisvaltaisesti ja tekee linjauksia ja valintoja, jotka muodostavat perustan myöhemmälle lainsäädännön ja budjetin valmistelulle.

Tässä Luonnonvarakeskuksen lausunnossa keskitytään tarkastelemaan valtiontalouden kehyksiä Maa- ja metsätalousministeriön (MMM) hallinnonalalla. Erityisen huomion kohteena ovat maatalouden ja maaseudun kehittämistukien rahoitukseen liittyvät kysymykset.

Valtioneuvoston selonteon keskeinen sisältö maatalouden osalta

Valtioneuvoston julkisen talouden suunnitelma vuosille 2019—2022 ei ole Maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalan osalta kovin yksityiskohtainen. MMM:n budjettikehys on esitetty selonteon sivulla 30. Sen mukaan kehys alenee vuoteen 2022 mennessä noin 79 milj. euroa vuoden 2018 talousarvion tasosta. Vuoden 2020 budjettikehys on kuitenkin lähes 233 milj. euroa vuoden 2018 talousarviota alemmalla tasolla. Nykyisen ohjelmakauden 2014—2020 lopulle, erityisesti vuodelle 2020, kohdistuukin MMM:n hallinnonalalle ja samalla maataloudelle voimakkaita rahoituspaineita. Tämä aiheuttaa leikkauspaineita erityisesti Manner-Suomen maaseudun kehittämisohjelmaan sisältyvien luonnonhaittakorvauksen sekä ympäristökorvauksen määrärahoihin.

Suunnittelujaksolle 2019—2022 osuu myös EU:n tulevan ohjelmakauden maatalouspolitiikan valmistelu ja mahdollisesti myös toimenpano. EU:n uusi rahoitus- ja ohjelmakauden on määrä alkaa vuonna 2021. Valtioneuvoston selonteossa vuosien 2021 ja 2022 määrärahatasojen on arvioitu noudattavan kuluvan ohjelmakauden kahden ensimmäisen vuoden määrärahatasoa. Euroopan komissio julkaisi 2.5.2018 esityksensä EU:n vuosien 2021–2027 rahoituksesta. Maatalouden EU-tukia ehdotetaan leikattavan vuosina 2021–2027 yhteensä 5 % rahoituskauteen 2014–2020 verrattuna. Suoria tukia aiotaan leikata 3,9 %. Maaseudun kehittämistuet supistuisivat hieman enemmän.

EU-komission tiedonannossaan marraskuussa 2017 esittämä uusi toimintamalli puolestaan siirtäisi toteutuessaan maatalouspoliittista vastuuta nykyistä enemmän jäsenvaltioille ja edellyttäisi jäsenvaltioiden laativan omat CAP-strategiasuunnitelmansa. Toisin sanoen EU määrittelisi jatkossa vain maatalouspolitiikan perustavoitteet, ja jäsenvaltioilla olisi nykyistä enemmän vastuuta siitä, miten sovitut tavoitteet saavutetaan. Näin ollen jäsenvaltioilla olisi myös velvollisuus toimenpiteiden tuloksellisuutta koskevaan, uskottavaan seurantaan ja raportointiin. Tämä tarkoittaisi, että kansallisen hallinnon ja viranomaisten työtaakka lisääntyisi, joten lisäresursseja tarvittaisiin uuden ohjelmakauden valmisteluun ja toimenpanoon.

Maatalouden investointeja rahoitetaan talousarvioon varattujen määrärahojen lisäksi maatilatalouden kehittämisrahastosta (Makera). Hallitusohjelmaan sisältyvä Makeran pääomittaminen päättyy vuoteen 2018. Rahaston tase oli vuoden 2016 lopussa noin 331,5 miljoonaa euroa. Taseesta huomattava osa on jo sidottu myönnettyihin, mutta vielä nostamattomiin investointiavustuksiin. Makeran käytettävissä arvioitiin vuonna 2017 olleen tuloja yhteensä noin 125 miljoonaa euroa. Käytettävissä olevien varojen määrän arvioidaan vähenevän siten, että vuonna 2020 varoja olisi käytettävissä enää noin 34 miljoonaa euroa. Tämän takia kehyksissä talousarvioon varatut sekä Makerassa olevat varat eivät riittäisi tavoitteiden mukaisten investointien rahoitukseen.

Tähän asti maatalouden tuetut investoinnit ovat pitäneet yllä tuotannon tasoa sekä rakennekehitystä ja tilakoon kasvua erityisesti kotieläintaloudessa, jossa tilojen lukumäärä on vähentynyt jo pitkään noin 7 % vuodessa, mikä on johtanut tilamäärän puolittumiseen aina 10 vuoden välein. Arvioiden mukaan jopa kaksi kolmasosaa investoinneista olisi jäänyt tekemättä ilman rakennetukea. Maatalouden kilpailukyvyn, erityisesti tuottavuuden kasvu edellyttää jatkossakin työpanoksen voimakasta korvaamista pääomapanoksilla, ts. koneilla, rakennuksilla ja laitteilla. Jotta myönteinen rakennekehitys maataloudessa jatkuisi, tarvitaan maatalouden tukiin vakautta ja pitkäjänteisyyttä. Sekä rakennetuet että tulotuet, erityisesti kansalliset tuotantosidonnaiset tuet, ovat tärkeitä maatalouden kehittymiselle.